№. 185. w Srodę dnia 11. Sierpnia 1847.

GAZETA W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornéj *W. Deckera i Spółki.* — Redaktor odpowiedzialny: *N. Kamieński.*

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Process przeciw Polakom.

Trzecie posiedzenie dnia 4 Sierpnia.
(Ciąg dalszy.)

Na posiedzeniu d. 5. Sierpnia prezydent przywołał przed kratki obżałowanego Bronisława Dąbrowskiego.

Przy stole obrońców podniósł się assessor Kammergerichtu Lewald i prosił o głos w rzeczy ogólnéj. Otrzymawszy go zaczął mówić: na wczorajszém posiedzeniu rozbierano także, w których przypadkach zeznania mają być czynione po niemiecku, a w których po polsku. Wysoki sąd odpowiedział, że z obżałowanymi należy używać języka niemieckiego, ale, że to nie ma być przesądzeniem dla dalszego postępowania. Chodzi tu atoli o ścisłe prawo, którego trzeba przestrzegać na korzyść oskarzonych. Nie miałem wczoraj źródeł do oparcia wniosku wyraźnemi ustawami w tym względzie. Przy obejmowaniu posiadania wyrzeczono do mieszkańców Księstwa poznańskiego, że ich język ma być wszędzie obok niemieckiego używanym. Postanowienie to nie zostało zniesioném. Przez traktat wiedeński upewniono narodowości polskiéj opiekę i w jednéj z odpowiedzi na sejm prowincyalny, król teraźniejszy wyrzekł przychylnośćwą dla języka polskiego.

Ztąd wnoszę do wysokiego sądu, ażeby uznał bez zastrzeżenia, że każdemu obżałowanemu służy prawo odpowiadania w polskim języku. Jeżeliby zaś sąd na to się nie zgodził, to moim 21 klientom zakażę odpowiadać na pytania w niemieckim języku czynione. Nie będzie to wcale naruszało uszanowania, które się należy wysokiemu sądowi.

Prokurator. Pan obrońca chce tu ustalić prawo teoretyczne, a całkiém zapomnieć o prawie ze strony praktycznéj. Używanie języka sądowi nieznajomego nie może się wiele przyczynić do zbadania prawdy. Odprawa sejmowa ściąga się tylko do tego, że w Księstwie poznańskiém język polski ma być używany w sprawach publicznych; w Księstwie poznańskiém każdy mieszkaniec może się domagać, aby po polsku był słuchany, ale process, który się tu toczy, nie należy przed sąd Księstwa poznańskiego i z téj przyczyny oskarzonym nie może służyć prawo, aby wszyscy mieli być słuchani po polsku.

Assessor Lewald. Muszę zwrócić uwagę, że różnicy pomiędzy teoryą a praktyką wcale nie czyniłem, jak pan prokurator mniema. Chodzi tu o uznane prawo polityczne; żeby to prawo miało być wykonywanem tylko w Księstwie poznańskiém, o tém w ustawach nie masz ani słowa. Jest to prawo osobiste i nie może przed żadnym sądem być zawieszane.

Prokurator. Jeżeliby sąd chciał względem tego punktu wyrzec uchwałę, to się musi opierać na postanowieniach z d. 9. Lutego 1819.

Prezes. Nie masz potrzeby wydawać teraz pod tym względem uchwały, gdyż obżałowany mówi po niemiecku.

Assessor Lewald. Dosyć mi na tém, aby sąd względem tego pytania rozstrzygnął, a nie chodzi wcale o to, czy teraz, czy późniéj.

Prezes: obżałowany Bronisław Dąbrowski niech wystąpi. --- Dąbrowski stawa przed kratkami a przy nim jego obwiniony.

Akt oskarzenia przeciw obżałowanemu czyta pisarz sądu jak następuje:

Bronisław Dąbrowski syn zmarłego Henryka Dąbrowskiego, Wojewody i jenerała kawaleryi, urodził się dnia 19go Września roku 1816. w Winnej-górze powiatu Średzkiego i wyznaie religią katolicką. Najprzód odebrawszy naukę przez nauczycieli prywatnych, wziął następnie w instytucie Blokmana w Dreznie wychowanie. W roku 1834. przeniósł się na uniwersytet do Lipska celem oddania się naukom kameralnym. Na jesień roku 1835. udał się do Berlina, i wstąpił na wiosnę roku następnego do brygady artyleryi gwardyi jako ochotnik celem zadosyćuczynienia swemu obowiązkowi wojskowemu. W roku 1837. powrócił dla odebrania administracyi dóbr swych do Wielkiego Księstwa Poznańskiego i ożenił się potem w roku 1842. z Weroniką z Łąckich. Po odzyskanéj dymissyi od wojska czynnego, wyszedł na podporucznika artyleryi w obronie krajowéj, i został w roku 1844. do powołania drugiego przeniesiony.

On był także założycielem żokéj klubu, i należał późniéj w jesieni roku 1845. do polowania u Zdębińskiego w Czewujewie, gdzie umowy i narady względem klubu łowczego wyżéj na str. 21 bliżéj opisanego daléj prowadzono, i gdzie przy ewolucyach konnych tam przedsięwziętych także był czynnym. Już przed dawnemi laty oskarzony o exystencyi związku demokratycznego wiadomość powziął i wiedział, że związek starał się pismami swemi w Wielkiem Księstwie Poznańskiem zwolenników sobie zjednać. Sam czytał niektóre z tych pism, i nie uszło mu, iż mianowicie w ostatnich latach znaczne wzruszenie polityczne w Wielkiem Księstwie Poznańskim panowało. Na wiosnę roku 1845. zabrał oskarzony z Ludwikiem Mirosławskim znajomość. Tenże powierzył mu jako rzecz niewątpliwą, że się dla przywrócenia niepodległości narodu polskiego przedsięwzięcie przygotowuie; a już wtenczas oświadczył Dąbrowski gotowość swoją do udziału. Przyobiecał stawić się, jak będzie potrzeba, i stał się teraz dopiero wybuchu popieraczem czynnym.

W końcu Stycznia roku 1846. był przez zbiegłego spółspiskowego Teofila Magdzińskiego do pomieszkania nauczyciela Tadeusza Leciejewskiego zaprowadzony, gdzie w pokoju jeszcze budowniczego Roehra — przewodnika powstania na Litwie, — zbiegłego Władysława Dzwonkowskiego, i Ludwika Mirosławskiego zastali.

Mirosławski oświadczył tutaj Dąbrowskiemu, że na cel odzyskania wolności i niepodległości narodu polskiego teraz wszędzie, gdzie Polacy zamieszkują, szczególnie w Galicyi, w Królestwie Polskiem jako i też w Wielkiem Księstwie Poznańskiem wybuch rewolucyi już jest przygotowany, i że równocześnie ma nastąpić. Wszyscy powstańcy mieli się ku Królew. Polskiemu ściągać. Dąbrowskiego przeznaczył na dowódzcę powstańców na prawym brzegu Wisły. Przytem rozkładał plan operacyjny już ułożony za pomocą mappy, a na dowódzców przeznaczono Röhra dla Litwy, a Magdzińskiego do Żmudzi. Mirosławski chciał powstańców z Wielkiego Księstwa Poznańskiego na miejsce zgromadzenia zaprowadzić. Umówiono jeszcze więcéj, jakim sposobem złączenie powstańców nastąpić, i zabezpieczone być miało. W końcu przyrzeczono oskarzonemu przez Dzwonkowskiego udzielenie instrukcyi piśmiennéj.

Dąbrowski przyrzekł udział swój, przyjął dowództwo mu powierzone i odebrał tę części mappy Królestwa Polskiego, które okręgi mu przeznaczone w sobie zawierały. Udział swój okazał też natychmiast, ponieważ następnego dnia po mappę zostawioną przyszedł, a wkrótce po swym powrocie do Winnej-góry dnia 7. Lutego r. 1846. do Kuflewa za Warszawą wsi małżonce jego przez ojca oddanéj wyjechał, chcąc być takim sposobem na miejscu czynności przeznaczonem.

Także i w Królestwie Polskiem działał dla powstania powszechnego. Pominąwszy, że w Warszawie kupcowi Dobryczowi listy atramentem sympatycznym pisane, rewolucyi tyczące się, przyniósł, że się umówił z innymi spiskowymi mianowicie z Ruprechtem i Mireckim, którzy wszyscy w Królestwie Polskiem do indagacyi są pociągnięci, i którzy się przyznali —, i że do dziedzica Pantaleona Potockiego był wskazany.

Przybywszy do Kuflewa przysposobił szczególnie urządzenia dla powstania zbrojnego. Pojechał 1) z Mireckim w okolice fortecy Demblina, i rekognoskował przyległości takowéj, gdy napadem niespodzianym wziętą być miała, 2) z Ruprechtem i Potockim umówił się bliżéj, jakim sposobem w nocy 21. Lutego powstanie ma wybuchnąć. Mirosławski był mu już powiedział, że przed 26. w Kuflewie być musi, a Dzwonkowski doniósł mu późniéj, że dzień 21. Lutego do wybuchu jest przeznaczony.

Potockiemu polecił napad na Siedlce, który, wyjechawszy dnia 21. Lutego w południe o godzinie 1 z Kuflewa z kilku innymi spiskowymi, jak wiadomo takowy z ludźmi niektórymi rozpoczął, dla czego na śmierć skazany i powieszony został.

Urzędowe ogłoszenie władzy cesarsko-rossyjskiéj znajduje się w Kuryerze Warszawskim z dnia 17. Marca roku 1846. 3) nazbierał sobie Dąbrowski oręży i kazał lać kule, i był tym sposobem po południu dnia 21. Lutego na wszystko przygotowany, gdy otrzymał wiadomość o aresztowaniach w Wielkiem Księstwie Poznańskiem przedsięwziętych i o ruchu wojsk rossyjskich. Małżonka jego sama miotana kłopotami o niego, pospieszyła z wiadomością tą do niego do Kuflewa i napominała silnie do ucieczki.

W przekonaniu, że się przedsięwzięcie w niwecz obróciło, porzucił Dąbrowski jeszcze w ten sam wieczór Kuflew, przybył do granicy pruskiéj i stawił się u konsyliarza powiatowego w Herzbergu, dokąd się był udał.

Prezes: czy masz pan co do nadmienienia przeciw swym osobistym stosunkom? — Obżałowany: powiedziano w końcu, żem uciekł; to fałsz, nie uciekłem. (Dalszy ciąg nast.)

DOWODY
dołączone do ogólnéj części aktu oskarzenia.
Nr. 5.
Manifest towarzystwa demokratycznego polskiego.
(Dokończenie.)

Tym obowiązkom społeczność zadosyć uczynić nie może, pod żadną formą na pierwiastku anti-socyalnym, na przywileju opartą; każdéj bowiem z nich jest nieuchronném następstwem nierówny rozdział korzyści i ciężarów życia społecznego, każdy rozdział ludzi na panujących i podwładnych, jednym daje władzę, bogactwo i oświatę, drugim ujarzmienie, ubóstwo i ciemnotę. Los i przyszłość społeczności nie od niéj samej lecz od panującego stanu, od garstki uprzewilejowanych zależy. Wszelka przeto forma powszechną zasadę równości gwałcąca, jest przeciwna naturze, sprawiedliwości i prawdzie.

Wszystko dla ludu, przez lud: oto najogólniejsza zasada demokracyi, cel i formę zarazem obejmująca. Wszystko dla ludu, dla wszystkich jest celem: wszystko przed lud, przez wszystkich jest formą.

Pod formą na równości opartą, wszyscy wspólny mają interess, niema przeto rozdwojeń, jest jedność. Ta jedność się wszędzie objawia, powszechną tworzy harmonią i tworzy siłę, a siła możność spełnienia wśród innych społeczeństw, narodowego posłannictwa. Wszechwładztwo ludu w demokracyi tylko, złudzeniem być przestaje. Każdy społeczności członek równy wniem ma udział. Nie jedna cząstka społeczności, ale naród cały jest tu ustawodawcą; w sumieniu albowiem mass, leży najpewniejsza rękojmia, iż ustawy będą prawdziwem objawieniem przedwiecznéj nieomylnéj sprawiedliwości. Do ich wykonania wybrana przez lud władza, jeśli przestaje być opatrzną, potrzebom i woli narodu nieodpowiednią, w demokratycznéj tylko formie bez gwałtownych wstrząśnień usuniętą być może; w niéj jednéj wszystkie zmiany ciągłym nieprzerwanym postępem, coraz obszerniejszem myśli narodowéj rozwijaniem się wymagane, spokojnie zaprowadzać się dają.

Tym sposobem urządzone społeczeństwa, w harmoninym dążeniu do wspólnego, powszechnego celu, szczególne posłannictwa, w zupełności spełnić mogą. Do tego celu jedna tylko jest droga: ciągle i jednoczesne w porządku fizycznym, umysłowym i moralnym doskonalenie się. — Doskonalenie się to na swobodnem i harmonijnym rozwijaniu wszystkich sił narodowych zależące, nie może mieć miejsca, jeżeli każda społeczność całą massą członków ją składających, doskonalić się nie będzie; cała zaś massa doskonalić się nie może, jeżeli nie wszyscy ludzie powinność swoją pełnić, prawa wykonywać będą, jeżeli powszechna zasada równości, przez jakikolwiek przywiléj, zgwałconą zostanie.

Równość przeto zamyka w sobie wszystkie warunki indywidualnego i socjalnego szczęścia: bez niéj ani pojedyńczy człowiek, ani społeczność, ani ludzkość, posłannictwu swemu nieodpowiadają.

Równość wpowadza w życie dwa wielkie wszechmocne uczucia: braterstwo i wolność. Czarującą ma potęgę miłość ludzkości; ta potęga codzień wzrasta. Wolność jest również niepożytą siłą, coraz większe massy ogarniającą. Miłość ludzkości i wolność złączywszy siły swoje rozburzą stary świat przywilejów: taż sama miłość i wolność, wspólnemi siłami nowy świat równości zbudują.

Tak pojmujemy zasady, do których urzeczywistnienia dąży dziś ludzkość. Na nich opieramy przyszłe odrodzenie społeczności Polskiéj, w ich duchu nad odzyskaniem niepodległego jéj bytu pracujemy.

Polska więc niepodległa i Polska demokratyczna, oto cel stowarzyszenia naszego.

Nie jedna cząstka, nie jéden ułamek wielkiego narodu, ale cała w granicach przedrozbiorowych zawarta Polska, zdolną jest samoistny byt swój utrzymać, posłannictwu swemu zadosyć uczynić. Traktaty mniemaną jéj niepodległość w drobnych częściach warujące, potargał już naród w obliczu świata ostatniém powstaniem swojem. Umowy sprawców lub spólników zbrodni na Polsce dokonanéj, nie mogą obowiązywać Polski: ona z mordercami swojemi w żadne nie wchodziła układy, i przeciw narzucanym, istnieniu swemu warunkom, ciągłą, żyjącą, krwawą była protestacją.

Odrodzona, niepodległa Polska, demokratyczną będzie. Wszyscy bez różnicy wyznań i rodu, odbiorą w niéj umysłowe, polityczne i socjalne usamowolnienie, nowy porządek obejmujący własność, pracę, przemysł, wychowanie i wszystkie stosunki towarzyskie, na zasadach równości oparty, zajmie miejsce bezrządu, któremu przywłaszczyciele nazwisko praw dotąd nadają. Odrodzona Polska arystokratyczną Rzecząpospolitą być nie może. Wszechwładztwo wróci do ludu; stan niegdyś panujący rozwiąże się ostatecznie, między lud zstąpi, stanie się ludem: wszyscy będą równi, wszyscy wolni, wszyscy dziećmi jednéj matki Ojczyzny.

Niepodległa tylko i demokratyczna Polska, zdolną jest wielkie posłannictwo swoje spełnić, absolutyzmu przymierze rozerwać, jego zgubny wpływ na cywilizacją zachodu zniszczyć, demokratyczną ideę, wśród Sławian, dziś za narzędzie ujarzmienia służących, rozszerzyć, tą ideą ich złączyć, a przez cnoty swoje, przez czystość i siłę ducha swego, powszechnemu nawet usamowolnieniu europejskich ludów dać początkowanie.

Dla odzyskania niepodległego bytu, Polska ma w łonie własném olbrzymie siły, których dotąd żaden głos sumienny i szczery niewywołał jeszcze. Nietknięta to prawie, równie zewnętrznym, jak wewnętrznym nieprzyjaciołom straszna potęga. Nią Polska powstanie.

Lud polski z praw wszelkich wyzuty, ciemnotą, nędzą i niewolą przyciśniony, wydartą mu przed wiekami ziemię dotąd w krwawym pocie na cudzą korzyść uprawia; dotąd jeszcze w prowincyach dawnych przez Moskwę zagarnionych, jako własność nieoddzielna od ziemi, wraz z nią jest przedawany. Cierpiąca i znieważona w nim ludzkość o sprawiedliwość woła. Na głos ten głuchymi byli wewnętrzni ujarzmiciele. W ciągu ostatnich o niepodległość usiłowań, chcieli oni nadużywając świętego imienia miłości Ojczyzny, samym dźwiękiem słów nakarmić lud niedostatkiem fizycznym dręczony, chcieli aby krew swoją przelewał za Ojczyznę, która przez tyle wieków, wzgardą, poniżeniem i nędzą pracę jego nagradzała, wołali aby powstał i najezdników zniszczył — oni! którzy sami najezdnikami praw jego byli. Dla tego na obłudne ich wołania słabe tylko odowiedziało echo — i upadliśmy!

Jeżeli ta przerażająca nauka, tylą krwawemi okupiona ofiarami niema zaginąć, jeżeli nowe powstanie niema być smutném dawnych powstań powtórzeniem, pierwszém do boju hasłem powinno być usamowolnienie ludu, oddanie wydartéj mu ziemi na własność bezwarunkową, wrócenie praw, powołanie do używania korzyści niepodległego bytu, wszystkich bez różnicy wyznań i rodu. — Taki tylko wymiar sumiennéj, szczeréj, nie dwuznacznéj sprawiedliwości, rozwinąć może w całéj uciśnionych massie uczucie prawdziwego poświęcenia się; i wlać to wielkie przekonanie, iż dwudziesto-milionowy naród, koalicyą Europy całéj zburzyć i zniszczyć jest w stanie, tak jak ją zniszczyła niedawnemi czasy republikańska Francya. — Mało który naród zrównał narodowi polskiemu w miłości ojczystéj ziemi; w poświęceniach żaden go nieprzewyższył. Jeżeli w ostatniém powstaniu, najpotężniejszy nieprzyjaciel ludzkości w dziesięciomiesięcznéj z nami walce, wśród tylu błędów, zdrad i niedołężności dowódców naszych, żadnem zwycięztwem pochlubiać się niemógł, czemże będą jego zbrojne tłumy w obec wszystkich sił narodowych miłością ojczyzny, i odwieczną sprawiedliwością wywołanych.

Dla ugruntowania odzyskanéj niepodległości, na demokratycznych zasadach, Polska ma również w łonie własnêm narodowe żywioły, idea demokratyczna, w całym narodzie naprzód rozlana, potem w stanie szlacheckim rozwijana i kształcona, łatwo napowrót wcieloną być może w lud, który mimo długą niewolę i ucisk, zachował niezatarte jeszcze dawnego gminowładztwa ślady. Cierpiąca u nas ludzkość nie jest do cierpiącéj ludzkości zachodniéj Europy podobną; niezaraziły jéj zepsucie i egoizm klass uprzywilejowanych: jest w niéj dotąd cała dawnych cnot prostota, jest prawość i poświęcenie się, są religijne uczucia, czyste i łagodne obyczaje. Na tak nieskażooym i świeżym jeszcze gruncie, łatwo rozkrzewi się starożytne, narodowe drzewo równości, sumienną ręką braterstwa i wolności pielęgnowane. —

W Polsce więc są wszystkie warunki odzyskania niepodległego i demokratycznego bytu. Ona sama zdolną jest własnemi siłami powstać, najezdników zniszczyć, jarzmo wewnętrzne złamać, i na trwałych zasadach demokracyi istnienie swoje ugruntować.

Lecz Polska oprocz sił własnych, ma naturalnych sprzymierzeńców. Jeszcze podczas krwawéj z nieprzyjacielem walki, każde jéj zwycięztwo okrzykiem radości i uwielbienia przyjmowała Europa: a my wyobraziciele nieszczęść i nadziei ujarzmionego narodu, znaleźliśmy wylane dla siebie serca i przytułek na łonie powszechnéj sympatii. Z nieśmiertelnym duchem Polski sprzymierzyły się ludy, i na téj samej mogile, na któréj absolutyzm piekielny zawarł związek, bratnie podały sobie ręce. Nasz nieprzyjaciel stał się ich nieprzyjacielem, a ich nieprzyjaciele naszymi. Dla tego też my, przekonani, iż podsycane dawniéj nienawiści narodowe zupełnie zaginęły, wierzymy w szczere ludów spółdziałanie, na powszechném braterstwie i wspólnéj usamowolnienia potrzebie oparte. —

Gabinetowe układy nieprzywrócą Polski; a monarchiczne wojny sprawiedliwości ludowi niewymierzą. Tak nam jednak drogą jest Ojczyzna, tak mocno bolą nas jéj rany: iż z żadnego wypadku, z żadnéj przyjaznéj okoliczności korzystać niezaniedbamy. Ogarniemy przeto wszystko, co sprawie naszéj w czémkolwiek użyteczne być może; co osiągnienie głównego celu, ułatwić lub zbliżyć jest zdolne. —

Oto jest sumienny, szczery, nie dwuznaczny wykład naszych zasad, celów i środków. — Ich urzeczywistnieniu poświęcimy całe życie. — Przysięgliśmy w obliczu Ojczyzny i ludzkości, nie wprzód spocząć, aż Polska odzyska niepodległość i byt swój na zasadach demokratycznych ustali. To uroczyste zobowiązanie z młodzieńczym uczynione zapałem, z męzką dokonamy wytrwałością. Niezraził nas ogrom przedsięwzięcia, nie zatrwożą przeciwności; bo sprawiedliwość o którą wołamy, prawda którą ogłaszamy, mają wszechmocną potęgę. —

Kto jak my wierzy w świętość celów, w sumienność zasad i skuteczność środków naszych, — czyje serce czysto bije dla Ojszyzny i ludzkości, niech usiłowania swoje z naszémi łączyć przychodzi. Innéj wiary lu-

dziom niepodamy ręki, bo z sumienia żadnych koncessyi zrobić nie jesteśmy w stanie. Dla pozornéj jedności niepoświęcim politycznéj wiary, ani chwilowéj zgody półśrodkami kupować nie będziemy. Owszem burzyć wszystkie na przeciwnych podstawach oparte i do władzy dążące związki, jest naszém powołaniem i mocném postanowieniem; bylego sejmu nawet, gdyby mógł jeszcze ze swoich szczątków zebrać się w jakimkolwiek składzie, jako reprezentanta przywilejów i zatraciciela rewolucyi listopadowéj, kierownikiem sprawy ojczystéj nieuznamy. Dalecy zaś wszelkich ubocznych i z odrodzeniem Ojczyzny żadnéj styczności niemających przedsięwzięć, pracować będziemy przez towarzystwo dla Polski — przez Polskę dla ludzkości. —

Oświadczamy nakoniec, iż daleką jest od nas chęć mordów i pożogi własnego kraju. Nie z mieczem Archanioła, ale z księgą dziejów ojczystych w ręku — z jednéj strony wykazywać będziemy uciśnionym, iż ani prawa boskie, ani kilkowiekowa przemoc ludzka, nieobowiązują ich do pozostawania dłużéj w nędzy i znieważającéj godność człowieka niewoli — z drugiéj, budząc też same uczucia odwiecznéj sprawiedliwości, przywodząc też same historyczne wspomnienia, nieprzestaniemy wołać na dziedziców przywłaszczeń i przesądów szlacheckich, w imie własnego ich interesu, w imie dzisiejszéj oświaty, a szczególniéj w czarodziejskie dla nas wszystkich imie miłości ojczyzny, o powrócenie wydartych praw ludowi. Niewiemy czyli uczucie sprawiedliwości w jednych czyli zniecierpliwienie i zawiedzione oczekiwania w drugich, będą hasłem wyswobodzenia Polski. Gdyby jednak konieczna zmiana porządku społecznego, i za nią idąca niepodległość, bez gwałtownych wstrząśnień obejść się niemogły; gdyby lud musiał być surowym sędzią przeszłości, mścicielem wyrządzonéj sobie krzywdy, i wykonawcą niecofnionych wyroków czasu, my, dla garstki uprzywilejowanych niepoświęcimy szczęścia dwudziestu milionów, a przelana krew bratnia spadnie tylko na głowy tych, co w zapamiętaniu własny egoizm nad wspólne dobro i wyjarzmienie ojczyzny przeniosą. Następują 1135 podpisów.

Za zgodność centralizacya towarzystwa demokratycznego polskiego.

Poitiers d. 4 Grudnia 1836. r.

Podp. Zaczyński Lucyan Józef, Heltman Wiktor, Jakubowski Henryk, Malinowski Tomasz, Chrystowski Adolf, Chmielewski Robert, Molsdorf Alexander, Janowski Jan Nepomucen.

Organizacya wewnętrzna towarzystwa demokratycznego polskiego.

(Ogłoszono 5. Lipca r. 1835.)

Znalazłszy się w położeniu art. 15 *). Ustaw zasadniczych przewidzianém, towarzystwo demokratyczne polskie postanowiło dla siebie i postanawia następującą organizacyą wewnętrzną.

TYTUŁ WSTĘPNY.

§. 1. Towarzystwo demokratyczne polskie składa się z członków czynnych bez ograniczenia ich liczby; tudzież z członków korrespondentów, w miarę potrzeby i okoliczności przybranych. §. 2. Członkowie czynni ogół towarzystwa stanowią. §. 3. Ogół towarzystwa na sekcye jest podzielony. §. 4. W ogóle towarzystwa spoczywa całe jego wszechwładztwo; szczególne instytucye taką tylko część władzy posiadają, jaka im prawami organicznemi jest udzieloną. §. 5. Naczelną instytucyą, której towarzystwo czuwanie nad ogólnym kierunkiem działań swoich powierza, jest tak zwana centralizacya towarzystwa.

TYTUŁ DRUGI.

O sekcyach.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

Oznaczenie sekcyj.

§. 6. Członkowie przebywający w jedném mieście lub wsi, w liczbie pięciu lub więcéj stanowią sekcyą. §. 7. Członkowie pojedyńczo mieszkający lub w takiéj liczbie iż sekcyi utworzyć nie mogą, znoszą się z najbliższą sekcyą, albo tą, która im więcéj dogodności do komunikacyi z towarzystwem przedstawia. §. 8. Pod żadnym pozorem członkowie w jedném mieście lub wsi zamieszkali, chociażby ich liczba była największa, dwóch lub więcéj oddzielnych sekcyj tworzyć nie mogą. Samo nawet podzielanie się na oddziały lub innego nazwiska części, jedności sekcyi nienadwerężające, wtenczas tylko jest dozwolone, jeżeli władze miejscowe lub inne pokonać się niedające przeszkody, liczniejszych zgromadzeń niedopuszczają. — W każdym z tych dwóch przypadków, centralizacya o ważności powodów do rozdziału stanowić będzie. §. 9. Sekcye noszą nazwiska od miast lub wsi, w których posiedzenia swoje odbywają. §. 10. Sekcya uważa się za zawiązaną, skoro członkowie na kollegialne posiedzenie zebrani sekretarza obiorą, i protokół posiedzeń rozpoczętym zostanie.

ROZDZIAŁ DRUGI.

Urządzenie wewnętrzne sekcyj.

§ 11. Każda sekcya wybierze sobie przez głośne wotowanie sekretarza i kassyera, którzy obowiązki im powierzone przez sześć miesięcy sprawować będą; w każdym jednak razie odwołani być mogą. §. 12. Posiedzenia sekcyj odbywać się będą zwyczajnie raz w tydzień. Posiedzenia nadzwyczajne w razie potrzeby, lub na żądanie jednego, albo więcéj członków sekretarz zwołuje. §. 13. Na posiedzeniach przewodniczy każdy członek z kolei (wyjąwszy sekretarza) podług porządku listy sekcyjnéj. §. 14. Wszelkie posiedzenia sekcyj nie będą publicznemi, i nienależący do towarzystwa, na nich znajdować się niemogą, pod nieważnością zaszłych na takiém posiedzeniu czynności. §. 15. Protokół każdego posiedzenia obejmować będzie: a) liczbę członków obecnych i wymienienie nieobecnych; b) wzmiankę o odczytaniu korrespondencyj nadesłanych i treść ważniejszych, oraz decyzyje w téj mierze nastąpione; c) treść wniosków i decyzye, z nadmienieniem czy jednomyślnością lub większością, i jaką wydane były; tudzież w przedmiotach ważniejszych powody decyzyj: w przedmiotach do decyzyi ogółu przedstawionych, imienne wota członków w protokóle zapisane być winny; d) zapisywanie w protokóle całych dyskussyj nie jest koniecznéem, wyjąwszy przedmioty, których ważność tegoby wymagała: wszakże zdanie każdego członka przeciwne większości co do decyzyi jakiego bądź przedmiotu, zapisane być powinno w protokóle, jeżeli tego członek będący w mniejszości zażąda; lecz w takim razie powody odpowiednie większości, także zapisane być mają. §. 16. Protokół każdego posiedzenia winien bydź na następném odczytany, przyjęty i podpisany przez prezydującego i sekretarza. §. 17. Komplet do wszystkich czynności stanowią $\frac{3}{4}$ części członków w miejscu posiedzeń znajdujących się. Gdyby z podziału liczby członków na $\frac{3}{4}$ części, pozostawało jeszcze 1, 2, 3, których $\frac{3}{4}$ fizycznie oddzielić się niedają, wtenczas ci 1, 2, 3, do ustanowienia kompletu niewchodzą. Nigdy jednak komplet mniéj jak z pięciu członków składać się nie może; i jeżeliby w sekcyi nie było więcéj członków jak pięciu, a z tych który na posiedzeniu obecnym być nie mógł, wtenczas pozostali mogą odbywać posiedzenia narad i protokół spisywać, lecz żadnéj decyzyi przedsiębrać nie mogą. §. 18. Decyzye we wszelkich przedmiotach przez sekcyą roztrzyganych, wydawane będą prostą większością głosujących. W przypadku równości głosów, dopuszczoną będzie powtórna dyskusya i odbytém powtórne wotowanie, a gdyby i tym środkiem równość głosów zniesioną być nie mogła, wtenczas deliberacya i stanowcza decyzya odłożone będą do jednego z następujących posiedzeń. §. 19. Każdy członek tylko w tym przypadku może wyłączyć się od wotowania, lub przez decyzyą większości być wyłączonym, jeżeli osobistość jego wprost lub pośrednio do przedmiotu decyzyi wchodzi. §. 20, Wyłączenie każde powinno być do protokułu zapisane. Nigdy jednak wyłączeni członkowie, jeżeli ich liczba niewynosi większości obecnych na posiedzeniu, kompletu zrywać nie mogą, i decyzja wydana większością głosów pozostających członków, jest tak ważną jak gdyby wszyscy obecni do wotowania należeli. §. 21. Korrespondencye w skutku decyzji sekcyi expedyowane, podpisywane być winny przez prezydującego i sekretarza. Poprzednie ich odczytywanie na posiedzeniu wtenczas tylko miejsce mieć będzie, kiedy sekcya ze względu ważności jakiego przedmiotu, za potrzebne to uzna. §. dodatkowy. W przedmiocie wszelkich innych urządzeń, porządku wewnętrznego sekcyi dotyczących, sekcye same stósownie do okoliczności miejscowych stanowić mogą, nienaruszając przecież decyzyami swojemi ani praw zasadniczych, ani ustaw niniejszych.

ROZDZIAŁ TRZECI.

Atrybucye i obowiązki sekcyj.

§. 22. Czynności sekcyi są ściśle wewnętrzne. Żadna więc sekcya ani w imieniu własném, ani w imieniu ogółu, żadnych działań na zewnątrz towarz. przedsiębrać nie może. §. 23. Obowiązkiem sekcyi jest: a) Dyskutować przedmioty do decyzyi ogółu przedstawione, a po ukończonéj dyskusyi wota członków swoich zbierać i gdzie należy odsyłać. b) Zbierać wszelkie spostrzeżenia, uwagi i wnioski nad tém wszystkiém, co tylko postęp działań towarzystwa, jak również jego sytuacyą i stósunki interesować może, i takowe do właściwego użytku centralizacyi przedstawiać. c) Roztrząsać wnioski i projekta od pojedyńczych członków do ogółu podać się mające. d) Przygotowywać materyały do pisma tow. e) Dawać baczność na postępowanie władz przez tow. ustanowionych. f) Czuwać nad moralném postępowaniem swych członków, i ułatwiać im spososobność rozwijania zdolności i pojęć swoich, w kwestyach z przedmiotu swego tow. obchodzących. g) Pilnować regularnego wpływu składek przez tow. ustanowionych, tudzież przeglądać i zatwierdzać rachunki kassyera swego, funduszów towarzystwa dotyczące. h) Zostawać w ciągłych stosunkach z centralizacyą; zawiadamiać ją o zaszłych zmianach i każdemu jéj wezwaniu, w oznaczonym czasie zadosyć czynić. §. 24. Oprócz tego każda sekcya stanowi o przyjęciu lub wykreśleniu członków, w sposobie poniżéj opisanym.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

Przyjmowanie i wykreślanie członków, tudzież oppozycye i appellacye w tym przedmiocie do ogółu zakładane.

§. 25. Decyzya sekcyi względem przyjęcia członka, nie może być wydana na tem samém posiedzeniu, na którém kandydat przedstawionym został. §. 26. Członek podający sekcyi kandydata do towarzystwa, winien jest złożyć: 1° Krótką biografią, obejmującą stan przed i porewolucyjny kandydata. 2° Deklaracyą własnoręcznie podpisaną w osnowie: « Zasady towarzystwa demokratycznego polskiego w zupełności podzielając, ze szczerém przekonaniem do obowiązków jego członka przystępuję i w dowód własnoręcznie niniejszą deklaracyą podpisuję.« Deklaracyą kandydata pisać nieumiejącego, przedstawiający poświadcza. §. 27. Skoro sekcya przyjęcie nowego kandydata zadecyduje, kandydat wprowadzonym będzie na

*) Artykuł 15 ustaw zasadniczych z dn. 17. Marca 1832 postanawia: »Jeżeli towarzystwo za powiększeniem się liczby członków jego uzna »potrzebę skoncentrowania działalności, natenczas stósowne w tym »celu ustanowi przepisy.«

posiedzenie: prezydujący lub inny członek przez sekcyą wyznaczony, powita go imieniem sekcyi i decyzyą przyjęcia ogłosi. Sekretarz odczyta akt założenia i ustawy zasadnicze, kandydat oświadczy, iż takowe rozumiał, pojął, i ze szczerém przekonaniem do towarzystwa przystępuje, a następnie akt i ustawy podpisze. Uwolnieni są od osobistego stawienia się ci tylko, którzy w miejscu posiedzeń sekcyi przyjmującéj nie mieszkają. §. 28. Decyzya przyjęcia kommunikowaną być powinna centralizacyi, dla ogłaszania jéj towarzystwu. §. 29. Każdy członek towarzystwa może przeciwko decyzyi przyjęcia, przez którąkolwiek sekcyą wydanéj, wnieść oppozycyą, i żądać uchylenia decyzyi sekcyi przez wyrok ogółu towarzystwa. §. 30. Takowe żądanie powinien opponujący przedstawić sekcyi, przy któréj przebywa; jeżeli sekcya uzna ważność powodów oppozycyi, prześle ją centralizacyi dla uzyskania wyroku ogółu. Chociażby jednak sekcya nieuznała powodów oppozycyi, powinna dopełnić przesłania; skoro opponujący, mimo zrobionych mu uwag, oto domagać się nie przestaje. §. 31. Wniesienie oppozycyi i jéj przesłanie powinno nastąpić w przeciągu najdaléj jednego miesiąca, po zawiadomieniu przez centralizacyą ogółu towarzystwa o decyzyi przyjęcia przez sekcyą wydanéj. §. 32. Każda decyzya skazująca na wykreślenie, powinna być skazanemu przez sekretarza w wypisie z protokółu doręczoną. §. 33. Skazanemu na wykreślenie, wolno od decyzyi sekcyi odwołać się do wyroku ogółu towarzystwa. §. 34. Chcący użyć tego prawa, powody swego odwołania złoży sekcyi, przez którą decyzya wykreślenia wydaną została, dla przesłania ich wraz z decyzyą wy kreślenia do centralizacyi. §. 35. Termin do appelacyi jest dni dwadzieścia, jeżeli wykreślony w miejscu posiedzeń sekcyi wykreślającéj przebywa; dla gdzieindziéj zamieszkałego dni trzydzieści, licząc zawsze od dnia, w którym wykreślonemu decyzya sekcyi doręczoną zostanie. §. 36. Przyjęty przez decyzyą sekcyi członek może zaraz należeć do jéj posiedzeń, jak również skazany na wykreślenie, należeć do nich przestaje. §. 37. Wykreślenie członków pojedyńczo mieszkających, należy do téj sekcyi, za pośrednictwem któréj kommunikują się z towarzystwem.

TYTUŁ III.

O Centralizacyi Towarzystwa.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

Attrybucye i obowiązki Centralizacyi.

§. 38. Centralizacya towarzystwa jest wyborowa. Sposób wyborów na członków centralizacyi jéj skład i miejsce pobytu, osobnem postanowieniem, stósownie do okoliczności miejsca i czasu, towarzytwo oznacza. §. 39. Centralizacya jest jedynym organem, przez który towarzystwo tak wewnątrz siebie, jak i na zewnątrz wolą swoję objawia. §. 40. Wprzedmiocie działań towarzystwa równie wewnętrznych jak zewnętrznych, centralizacya nic sama przez się stanowić nie może, lecz czuwa nad ich ogólnym kierunkiem, i z położenia swego obmyślać i projektować ogółowi towarzystwa to wszystko jest obowiązana, co tylko potrzebném i pożytecznèm dla niego być się okaże. §. 41. Centralizacya ogłasza i w wykonanie wpro wadza decyzye przez ogół tow. wydane, jak równie przestrzega jednostajności w wykonaniu ustaw i wszelkich innych postanowień ogółu. §. 42. Pod dwoma w poprzednim §. wymienionemi względami, i tylko w zakresie władzy wykonawczéj, centralizacya mocną jest także wydawać rozporządzenia, instrukcye i przepisy, na prawach przez ogół uchwalonych oparte, które sekcye i pojedyńczy członkowie dopełniać będą powinni. §. 43. W nadzwyczajnych, przewidzieć się nie dających zdarzeniach, któreby szybkiego działania, przechodzącego nawet zakres attrybucyi centralizacyi wymagały, i woli ogółu wybadać niepozwoliły, centralizacya mocną jest wszelkie kroki przedsiębrać, wszelkie decyzye i rozporządzenia, jakie za potrzebne osądzi, wydawać, i takowe każda sekcya i członek ściśle dopełnić będą obowiązani, pod warunkiem, iż po ustaniu nadzwyczajnych okoliczności, potwierdzenie lub uchylenie czynności centralizacyi, w moc nadzwyczajnéj władzy przedsięwziętych, decyzya ogółu zwykłym trybem wyrzecze. §. 44 Skoro centralizacya znajdzie się w potrzebie użycia nadzwyczajnéj władzy, jaką jéj §. 43 nadaje, powinna o tem natychmiast sekcye i członków tow. zawiadomić, i powody nagłości wyłożyć. §. 45. Gdyby się okazało iż centralizacya bez przyczyny i ze szkodą tow. téj nadzwyczajnéj władzy użyła, członkowie centralizacyi samém przez się prawém wykreśleniu z towarzystwa ulegają. §. 46. Centralizacya przedstawia ogółowi towarzystwa nadesłane do siebie od sekcyi wnioski i projekta, tudzież oppozycye i appellacye, w przedmiocie przyjęcia lub wykreślenia członków od decyzyi sekcyi zakładane: zawsze jednak do takowych wniosków lub projektów, oppozycyi lub appelacyi, opinią swoję dołączyć winna. §. 47. Centralizacya trudni się ściąganiem funduszów tow. zarząd temi funduszami, według prawideł osobném postanowieniem wskazanych, przy niéj zostaje, a odpowiedzialność za uronienie grosza towarzyst. ciąży solidarnie na wszystkich członkach centralizacyi. §. 48. Centralizacya mianuje korrespondentów w miarę potrzeby i okoliczności. §. 49. Przy centralizacyi znajdować się będzie lista ogólna tow. w któréj zachodzące zmiany z przyjęcia lub wykreślenia członków, tudzież z innych powodów, jak najakuratniéj zapisywane być mają. §. 50. Centralizacya co trzy miesiące winna jest ogółowi towarzystwa zdać rapport z czynności swoich i rachunek funduszów. Rapport centralizacyi oprócz tego mieścić w sobie będzie, ogólny stan towarzystwa, tak zewnętrzny jak wewnętrzny; zaszłe w tym przeciągu czasu zmiany, nadto wymienienie sekcyi lub członków, gdyby się w wykonaniu obowiązków swoich opieszałymi znaleźli. §. 51. Szczególniéj pieczołowitości, centr. tow. powierza pismo w jego imieniu wychodzić mające, względem którego przepisy w następującym rozdziale są zamieszczone.

ROZDZIAŁ DRUGI. Pismo towarzystwa.

§. 52. Pod strażą i zarządem centralizacyi, wychodzić będzie pismo towarzystwa, składające się z dwóch części: Do pierwszéj urzędowéj należą wszelkie akta przez ogół tow: uchwalone, jako to: Manifesta, Deklaracye, Protestacye, Odezwy i t. p. Druga zaś część nieurzędowa, poświęcona będzie propagandzie zasad demokratycznych i zatósowaniu tychże zasad do reformy socyalnéj, politycznéj i religijnéj w kraju ojczystym. §. 53. Artykuły nieurzędowe umieszczone będą z podpisami swych autorów. Akta zaś towarzystwa z podpisami wszystkich jego członków w ogólnéj wzmiance. §. 54. Pismo towarzystwa równie dla członków jak i dla osób nienależących do towarzystwa, pod temi samemi warunkami otwarte zostaje. §. 55. Decyzya o przyjęciu lub odrzuceniu artykułu do pisma towarzystwa nadesłanego, przez centralizacyą tow: wydawaną będzie. §. 56. Centralizacya tow: pod trzema tylko względami artykuł przedstawiony roztrząśnie: 1) czyli artykuł nie jest obcy z przedmiotu swego towarzystwu. 2) czyli się niesprzeciwia zasadom tow. 3) czyli ze względu na samą redakcyą może znaleść miejsce w pismie na widok publiczny, pod imieniem towarzystwa wychodzącem. Skoro te trzy względy na korzyść autora roztrzygniętemi zostaną, artykuł w piśmie towarzystwa miejsce znaleść powinien. 57. Żadne odwoływanie się do ogółu tow: od decyzyi w przedmiocie pisma przez centralizacyą wydanéj, nie jest dozwolone. §. 58. Polemika osobista ani wiadomości czasowe (wyjąwszy z kraju nadesłane), w piśmie towarzystwa miejsca nie mają. §. 59. Dla ogółu towarzystwa zastrzega się prawo protestowania w ciągu jednego miesiąca od wejścia broszury, przeciwko wszelkim artykułom od członków i nieczłonków pochodzącym, gdyby takowa którémukolwiek z trzech warunków w §. 56$_{m}$ zastrzeżonych, pomimo sądu centralizacyi uchybiały. §. 60. Koszta druku z funduszów ogólnych towarzystwa zaspokojone będą. §. 61. Pismo towarzystwa przynajmniéj raz na miesiąc w nieoznaczonéj objętości wychodzić powinno. Sekcye bezpłatnie po jednym eksemplarzu dostaną, a członkowie pojedyńczy także po jednym eksemplarzu za połowę ceny zwyczajnéj nabywać będą mogli. §. 62. Reszta warunków względem pisma, zostawia się saméj centralizacyi.

TYTUŁ CZWARTY.

O przedmiotach wyłącznéj decyzyi ogółu towarzystwa wymagających.

§. 63. Ogół towarzystwa sprawuje sam przez się władzę prawodawczą w całéj rozciągłości: a zatem żadne prawo w towarzystwie mocy obowięzującéj mieć nie może, które przyzwolenia i sankcyi ogółu w formie przepisanéj nie uzyskało. §. 64. Ogół towarzystwa stanowi sam przez się we wszyctkich przedmiotach działań towarzystwa, a zatem wszelkie przedsięwzięcia w imieniu towarzystwa zamierzone, wszelkie akta w imieniu tow: na zewnątrz wychodzące, jako to: Manifesta, Deklaracye, Protestacye, Odezwy i t. p. jego decyzye lub upoważnienia wymagają. §. 65. Ogół ostatecznie rozstrzyga opozycye i apellacye w przedmiocie przyjęcia lub wykreślenia członków od decyzyi sekcyi zakładane; wybiera centralizacyą i o usunięciu z niéj członków, jakoteż wykryśleniu ich z tow: stanowi. §. 66. Wszystkie wnioski projekta od pojedyńczych członków do ogółu tow: iść mające, naprzód w sekcye do któréj projektujący należy, rozbierane' a następnie do centralizacyi odsyłane być winny. §. 67. Tak sekcya jak i centralizacya, za porozumieniem się z podającym, może zaprowadzić w projekcie zmiany i poprawy, jakie za potrzebne osądzi, nigdy jednak projektu usunąć niema prawa, ani podania go ogółowi zaniedbać, jeżeli projektujący mimo przeciwnego zdania sekcyi lub centralizacyi, przy podaniu obstaje. §. 68. Każdy projekt dwókrotnie ogółowi tow; przedstawiony być winien, pierwszy raz do uwag, drugi raz do wotowania. §. 69. Wyjmują się od téj powszechnéj reguły, wszelkie wnioski, zaskarżenia, opozycye i apellacye, w zakresie władzy sądowniczéj leżące, tudzież takie projekta, których wykonanie stawałoby się niepodobnem dla zwłoki z podwojnego przedstawienia wynikajacéj. §. 70. Po upłynionym terminie do wotowania jak tylko $\frac{3}{4}$ członków na liście ogólnéj towarzystwa zapisanych wota swoje nadesłało, centralizacya do ich obliczenia przystąpi i rezultat większości względnéj do $\frac{3}{4}$ części jako decyzyą towarzystwa ogłosi. Na zebranie wotów od $\frac{3}{4}$ części, wtenczas tylko czekać nie trzeba będzie, jeżeli w nadesłanych, już większość towarzystwa całego, za lub przeciw projektowi oświadczyła się. §. 71. Członkowie nadsyłający wota, po obliczeniu, lub niewotujący, za niechcących mieć udziału w decydowanéj materyi uważani będą, a decyzye towarzystwa bez względu czyli większością towarzystwa, czyli większością tylko $\frac{3}{4}$ wotujących zapadłe, nie mniéj dla nich obowiązującemi zostaną.

TYTUŁ PIĄTY.

O sekcyi przedstawiającéj ogółowi wnioski i zaskarżenia centralizacyi lub jéj członków dotyczące.

§. 72. Zaskarżenia do ogółu towarzystwa przeciwko centralizacyi lub pojedyńczym jéj członkom, o nadużyciu władzy, lub wykroczenia, usunięcie z tow: członków centralizacyi za sobą pociągające; tudzież wnio-

(Dodatek.)

ski o zmianę całkowitą lub cząstkową centralizacyi, wnoszone będą za pośrednictwem sekcyi, którą ogół do tego przeznaczy. §. 73. Sekcyi przedstawiającéj żaden wyłączny nadzor nad centralizacyą lub jéj członkami niesłuży. §. 74. Otrzymane zaskarzenie lub wniosek w przedmiocie w §. 72 wskazanym, sekcya przedstawiająca bez najmniejszéj zwłoki centralizacyi tow: komunikuje z zakreśleniem terminu do odpowiedzi. §. 75. Po nadejściu odpowiedzi lub upłynionym terminie, sekcya przedstawiająca zebrawszy punkta zaskarzenia i odpowiedzi (jeżeli ta miała miejsce), w jedno pismo takowe wraz z opinią swoją do stanowczéj decyzyi ogółowi towarzystwa przedstawia. §. 76. Zebranie wotów i wynalezienie decyzyi towarzystwa, dokonane będzie wedle prawideł w tytule IV. §. 70m wskazanych, §. 77. Gdyby przedmiotem wniosku była zmiana całkowita centralizacyi lub takiéj liczby jéj członków, bez któréj komplet prawem przypisany utrzymaćby się nie mógł i gdyby takowy wniosek decyzyą ogółu towarzystwa potwierdzony został, wtenczas obok ogłoszenia decyzyi ogółu, i zajęcia się jéj wykonaniem, sekcya przedstawiająca zostaje w obowiązku doprowadzić do skutku nowe wybory i aż do czasu zebrania się nowego kompletu, centralizacyą towatrzystwa zastępuje. §. 78. Sekcya przedstawiająca ma przestrzegać, iżby wnioski i zaskarzenia od pojedyńczych członków pochodzące, nie inaczéj jak tylko za pośrednictwem sekcyi właściwéj, do niéj przesyłanemi były.

TYTUŁ SZÓSTY.

O prawach i obowiązkach członków towarzystwa.

§. 79. Każdego członka powinnością jest, w miarę swéj zdolności i możności pracować dla dobra ogólnego, na korzyść zasad, dążeń i działań towarzystwa; równie być wzorem moralnego postępowania, nawet w prywatném życiu. §. 80. Każdy członek winien jest uległość ustawom i decyzyom większości prawem postanowionéj. §. 81 Każdy członek obowiązany jest uczęszczać na posiedzenia sekcyi w miejscu któréj stale lub czasowo przebywa, jedynie tylko choroba lub inna przeszkoda od woli członka nie zawisła, od tego obowiązku uwolnić go może. W przypadku innego rodzaju przeszkody, członek niemogący znajdować się na posiedzeniu, winien o tém zawiadomić sekretarza przed terminem na posiedzenie oznaczonym, co taki tylko skutek pociągnie za sobą, iż członek zawiadamiający, uważany będzie za nieznajdującego się w miejscu posiedzeń, i stósownie do §. 17. przy ustanowieniu kompletu liczonym nie zostanie. §. 82. Członkowie zamieszkali w jedném mieście lub wsi, skoro się znajdą w liczbie dostatecznéj, do utworzenia sekcyi, zawiązać sekcyą są obowiązani. Członkowie pojedynczo mieszkający, lubo w takiéj liczbie, iż sekcyi zawiązać nie mogą, są obowiązani wybrać sobie najbliższą sekcyą dla kommunikowania się z towarzystwem. §. 83. Uchybienia przeciw obowiązkom §§. 79, 80, 81, 82 wskazanym, za pierwszym razem protokularnie napomniane, za drugin w rapportach centralizacyi do wiadomości ogółu przedstawione, w razie niepoprawności, wykreśleniem z towarzystwa karane będą. §. 84. Objawianie zdań politycznych lub postępowanie członka wbrew przeciwne zasadom towarzystwa, wprost wykreślniu ulega. §. 85. Członek niechcący należeć więcéj do towarzystwa, decyzyą sekcyi wykreślonym być winien. Od takiéj decyzyi appellacya do ogółu niesłuży. §. 86. Członek wykreślony na mocy i pod powagą ustaw niniejszych, może raz jeszcze być przyjętym do towarzystwa, jeżeli złoży przekonywające dowody szczerego powrotu na drogę obowiązków, zasad i cnót demokratycznych. Wyrzeczenie względem poprawy i powtórnego przyjęcia, na przedstawienie centralizacyi do ogółu towarzystwa należy, i prędzéj jak w sześć miesięcy od daty wykreślenia, żądaném być nie może. §. 87. Każdy członek ma prawo robić wnioski i przedstawiać je ogółowi, nie inaczéj jednak jak za pośrednictwem sekcyi do któréj należy, lub przez którą znosi się z towarzystwem. §. 88. Wszyscy członkowie obowiązani są o każdem przeniesieniu się sekcyą swoję zawiadamiać. §. 89. Członkowie pojedynczo mieszkający, raz przynajmniéj na miesiąc z sekcyą przez siebie obraną, znosić się powinni; inaczéj po dwóch miesiącach nieusprawiedliwionego milczenia, za niechcących należeć do towarzystwa uważani, i jako tacy, wykreśleni zostaną. §. 90. Członek proponujący rozwiązanie towarzystwa wykreśleniu z towarzystwa ulega. §. 91. Przepisy niniejszego tytułu dla członków czynnych towarzystwa ustanowione, niestósują się do członków korrespondentów, których obowiązki i stósunki względem towarzystwa od rozmaitych okoliczności zawisłe, takowym przepisom nie ulegają. §. 92. Przepisy pierwotne organizacyi wewnętrznéj towarzystwa, przy ustawie zasadniczéj z dnia 17. Marca 1832. r. umieszczone, o ile przez niniejszą organizacyą wewnętrzną doznały zmiany i uchylenia, obowiązywać przestają. Inne zaś wszelkie postanowienia w tym samym przedmiocie, aż do czasu niniejszéj organizacyi wyszłe, w zupełności się uchylają.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Królestwo Polskie.

Z nad granicy polskiéj, dn. 4. Sierpnia. — Opowiadają, że teraźniejsze pięć gubernii polskich niedługo zamienią na trzy gubernie. Jeżeli się to potwierdzi, natenczas i to świadczy za wcieleniem Polski do Rossyi, ponieważ wcielenie nie nastąpi od razu, jednym ukazem, lecz zwolna, dopóki trzy gubernie nie rospłyną się w jednéj, czego spodziewać się potrzeba po obecnych zasadach administracyi w Rossyi. Rząd rossyjski daje w Polsce, językowi rossyjskiemu i religii greckiéj pierwszeństwo. We wszystkich większych zakładach jest język rossyjski językiem naukowym i udzielają w nim wszystkie nauki ze szkodą macierzystego. Nie raz się zdarza, kiedy rodzice odbierają z zakładów naukowych swoje dzieci, nie mogą się z niemi rozmówić. Greckie wyznanie ma okazałą katedrę w Warszawie i rospościera swe wpływy na prowincie. Nabożeństwo i apparaty w kościele greckim są niezmiernie okazałe i gaszą okazałość kościoła katolickiego, a ewangelickiego nie może nawet być porównaną. Kaznodzieje ewangeliccy trzymać się muszą jak w fakultecie dorpackim ścisłego kierunku biblijnego, bo rząd strzeże każdego ruchu w kościele reformowanym i niepozwala ani na krok odstępować od ksiąg symboliczuych. — Wielkie więzienie w Kaliszu na wzór systematu pensylwańskiego urządzone, przez dwa lata pochłonęło mnóstwo ofiar, które tam śmierć swoją znalazły. Nieustannie więźniowie wywożą na wozach zmarłych swoich towarzyszów w celach odosobnionych. Dziwna rzecz, że ciało ludzkie prędzéj nie raz zniesie 1500 kii, aniżeli okropny systemat cel odosobnionych. Właściwie powinny wszystkie państwa chrześcijańskie wyrzucić ten systemat więzień z granic swoich, ponieważ sprzeciwia się naturze ludzkiéj, którą nawet we więźniu uwzględnić wypada. Jeżeli kara ma poprawiać, nie powinna zabijać.

Francya.

Paryż, dn. 4. Sierpnia. — National dzisiejszy powiada, że zawiadowca jego dziś był przesłuchany przez sędziego instrukcyjnego względem artykułu zamieszczonego w Nationalu o zarejestrowaném w urzędowém archiwum przekupstwie. Sędzia mógł łatwiéj się o tém przekonać, gdyby był zażądał oryginalnego zarejestrowania.

Phare donosi z Sarragossy, że tam ujęto karlistoskiego agenta, który miał liczne stosunki w kraju, równie odkryć miano wielki skład broni. Z Barcelony piszą, że posiedziciele dóbr w Katalonii płacą karlistom stary podatek gruntowy, byleby ich nie łupili powstańcy.

Gazette powiada, że w Madrycie pod dniem 27. Lipca panowało wielkie wzburzenie umysłów, wojska pośpieszały do granicy i ministrów tam zwołano. Chciano zabić Serrana, j k w roku 1808. Goday. Królowa z rozpaczy chciała uciekać i wyrzec się rządu. Równie depesza Isturiza przeraziła ministrów, ponieważ doniósł, że hrabia Montemolin ma pojąć za żonę córkę księcia Cambridge za pozwoleniem królowéj Wiktoryi i zgodą rządu angielskiego.??

Abd el Kader z wielką ostrożnością zachowuje się w Marokko, niechce on obruszyć na siebie oprócz cesarza Abd er Ramana i Francuzów.

Według nowzsych wiadomości z Rzymu, miał kardynał Ferretti odwiedzać rozmaite stanowiska gwardyi narodowéj i przemawiać do niéj w sposób przychylny. W kwaterze Pigna rzekł między innemi: pokażmy Europie, że sami sobie wystarczymy. Słowa te wielki wpływ wywarły i były upowszechnione w tysiącach egzemplarzy przez tajne prassy. Dziennik sporów bardzo się dziwi, dla czego tajemne prassy wciąż istną w kraju, gdzie pozwolono autorom dosyć wolno pisać i drukować.

Pogłoski coraz pewniejsze upowszechniają się o zmianie gabinetu. Zmianę takową uważają za konieczną. Naprzód rozumiano, że przesilenie da się uchylić, skoro niektórych nowszych ministrów oddalą i innymi zastąpią osobami. Teraz zaś przekonano się, że częściowe zmiany na nic się nie przydadzą. Z jednéj strony chciano postawić na czele panów Molé, Montalivet i dodać im do pomocy panów Billault, Dufaure, Passy, Vitet, Flourens i Sauzet. Z drugiéi strony uważają tak złożony gabinet za niedostateczny i wracają do koalicyi Guizot, Duchatel, Bugeand i Muret de Bort.

Z Tulonu donoszą, że królewicz Joinville powróci do tego portu z flotą, ponieważ uważają za rzecz niestósowną, ażeby flota francuska zostawała przy brzegach włoskich, kiedy Austria tam się zbroi.

Belgia.

Bruksela, 1. Sierpnia. — Król dopiero w przyszły czwartek opuści Paryż. — Według Monitora wiadomość puszczona o zarazie wybuchłéj pomiędzy kartoflami w Hollandyi okazała się być fałszywą.

Austrya.

Z nad granicy galicyjskiéj 3. Sierpnia. — Według najnowszych wiadomości z Lwowa z 2 Sierpnia dowiadujemy się o szczegółach, które towarzyszyć miały straceniu Wiszniowskiego i Kapuścinskiego. Chwycono się nadzwyczajnych środków ostrożności, a kiedy im przeczytano wyrok śmierci, lud zachował się spokojnie, chociaż Wiszniowski odezwał się do niego w sposób fanatyczny. Inaczéj płeć żeńska się zachowała Pomiędzy widzami ujrzano mnóstwo kobiet ubranych w żałobach, a kiedy odczytano wyrok i cały orszak ruszył na miejsce stracenia, pewna dziewczynka przedarła się przez tłumy i lżyła najostatniejszemi słowami rząd austryacki. Schwycono ją i przekonano się, że nieco cierpi na zmysłach. Podobno ta nieszczęśliwa pobierała nawet wsparcie ze strony rządu. Duchownego Jkmiłowica (?) podobno cesarz ułaskawił. Duchowny ten był przez całe życie najprzykładniejszym i najcnotliwszym kapłanem i z tém połączał nieograniczone przywiązanie do sprawy polskiéj.

Włochy.

Rzym, dn. 29. Lipca. — Utworzenie gwardyi narodowéj w Rzymie i Romanii wiele zatrudnia rymarzy, puszkarzy i innych rzemieślników. W Rzymie samym jest teraz 14 batalionów, każdy batalion po 1000 ludzi; według tego rozmiaru w krótce stanie 150,000 ludzi pod bronią w państwie papieskiém. Wielu jednak gwardzistów narodowych oświadczyło, że nie są wstanie się uzbroić na własne koszta, poczém rząd postanowił za nich zapłacić ubranie i uzbrojenie. Z tego powodu rząd zapewne zawrze pożyczkę z Rothschildem. Pius IX. jednak nienawidzi długów i dla tego chce się chwycić środka, który w téj chwili bardzo

jest wątpliwym, lubo obskuranci odkryci ale nie zupełnie zniszczeni zostali i podnieść głowę mogą przy pomocy zagranicy. Roskazał papież zapytać klasztory i inne instituta, czyliby téj pożyczki nie chciały uczynić. Odpowiedź, jak się spodziewać było można, nastąpiła potwierdzająca, a nie jeden klasztór złoży 2 i 3000 skudów na potrzeby ogólne, za to ograniczy się w domowym zarządzie.

Co się tyczy sprzysiężenia ociemnicieli, możemy podać następujące szczegóły z najpewniejszego źródła. Sprzysiężenie to odkrył na drodze urzędowéj jeden z członków uwikłanych w ten spisek wice-dyrektor policyi Benvenuti. Gdy widział, że już związek zdradzony, sam poszedł i wyjawił cały plan sprzysiężenia. Według praw kryminalnych rzymskich donosicielowi przebaczają, nie ponosi kary (impunita) i otrzymuje nagrodę w pieniądzach. Benvenuti otrzymał i przebaczenie i pieniądze, ale nazawsze jest wygnany z ojczyzny. Porucznik żandarmeryi Sangiorgi, równie wspólspiskowy także był zdrajcą swéj sprawy, tylko nieco się spóźnił po Benvenutim i dla tego go uwięziono. Pułkownik żandarmerii Nardoni zbiegł do Neapolu, ale Pius IX. wczora urzędownie zażądał jego wydania ze strony rządu neapolitańskiego przez papieskiego nunciusza. Według zeznania niektórych obżałowanych miał Nardoni roskazać nabić trzy armaty kartaczami i wieczorem dn. 17. podczas wielkiego fejerwerku na piazza del popolo dać ognia do ludu zgromadzonego z monte pincio. W ucieczce schwytano na granicy neapolitańskiéj podpułkownika Treddi i kapitana Alai obu od żandarmeryi i naczelników sprzysiężenia wykonawczego. Obadwaj mieli paszporta. Aresztowano na corso kapitana konnych strzelców Ignacego Muzzarelli i odprowadzono do warowni świętego Anioła. Monsignor Muzzarelli brat pierwszego, znany zagranicą jako literat, wstawiał się za nim u papieża, ale ojciec św. odpowiedział: jeżeli twój brat jest niewinnym, natenczas za rzuconą potwarz na niego, zrobię go podpułkownikiem, ale skoro się okaże zdrajcą swojéj ojczyzny, to każę mu jak drugim pobębnić.

Wiadomości handlowe.

Z Dobromila, dnia 25. Lipca. — Od kilkunastu już dni okazywały się w naszéj okolicy znaki przeszłorocznéj zarazy na ziemniakach; są to mianowicie żółtawe plamki na liściach, które się szerzą za każdą prawie godziną, przechodzą w barwę brunatną, i okrywają naprzód liść, poczém przechodzą po łodydze aż w głąb ziemi do samych ziemniaków; liść, kwiat więdnieje, schnie i opada. Teraz dochodzą już zewsząd wiadomości, że ta zaraza rozciąga się aż po Beskidy, całe łany z ziemniakami wyschły już, i liść poopadał, a wykopane na żywność ziemniaki wydają z siebie nieznośny smród. Z jednego garnca, połowa prawie jest kosturbatych, okrytych wrzodami wypukłemi, które przechodzą w zgniliznę. Lud pamiętny na przeszłoroczny niedostatek, nadzwyczaj jest zatrwożony tą zarazą.

(Sprostowanie.) W gazecie wczorajszéj numerze 184

stronnica,	kolumna,	wiersz		
756	na prawo	7 od dołu,		zamiast usamowolnienie to wstrzymać usiłująca Polska, czytaj: usamowolnienie to wstrzymać usiłująca, Polska,
757	na lewo	34 od góry,		zamiast: do reform spółeczesnych czytaj: do reform społecznych;
—	na prawo	19	—	zamiast: małego czytaj: z małego
—	—	20	—	— osłania czytaj: osłaniała
—	—	30	—	— bracim czytaj: bracią
—	—	39	—	— postanowienia czytaj: postanawia
—	—	49	—	— postanowieni czytaj: postawieni
—	—	54	—	— wywolwana czytaj: wywoływana
—	—	59	—	— uciemiężcami czytaj: ciemiężcami
—	—	68	—	— dziemi czytaj: dziećmi
758	na lewo	9	—	— zrzucane czytaj: zrzucają

Ceny targowe w mieście Poznaniu.	Dnia 9. Sierpnia 1847 r.					
	od			do		
	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.
Pszenicy szefel	2	20	—	2	24	5
Żyta . dt.	1	12	3	1	18	11
Jęczmienia dt.	1	1	1	1	5	7
Owsa . dt.	—	24	5	—	28	11
Tatarki dt.	2	15	8	2	20	—
Grochu . dt.	1	27	9	2	6	8
Ziemniaków dt.	—	15	4	—	17	9
Siana cetnar	—	25	—	1	—	—
Słomy kopa	6	—	—	6	—	—
Masła garniec	1	25	—	2	—	—